

انسان 250 ساله با رویکرد دوران امامت امام جواد (ع):

برای بازشناسی ابعاد خاص سیره‌ای هر امام باید دوران امامت آن امام را در بستر دوران 250 ساله‌ی خط امامت¹ مورد مطالعه تاریخی و سیاسی و اجتماعی قرار داد. دوران 17 ساله امامت امام جواد در مرحله واپسین خط امامت و آغاز مرحله فعال سازی جامعه شیعه در زمینه تجربه راهبری واسطه‌ای و نیابتی و آماده سازی برای دوران مهدویت و غیبت می باشد. برای فهم بهتر دوران امامت آن حضرت، به جدول ادوار شناسی امامت توجه نمایید:

دوره‌ها	امام و معصوم	جامعه‌ی شیعه	جامعه‌ی اسلامی	دشمنان
پایه‌گذاری	پیامبر اسلام (ص)	ایجاد محبت و اعتقاد در میان خواص نسبت به اهل بیت (علیهم‌السلام)	توصیه‌ی جامعه‌ی اسلامی به محبت و ولایت اهل بیت (علیهم‌السلام)	طراحی منافقین برای کسب خلافت و نابودی اهل بیت (پیامبر(علیهم‌السلام))
دفاع از ولایت و خنثی کردن طرح شهادت ولیّ زمان با جانفدا نمودن خود	حضرت زهرا (س)	حفظ اندک شیعیان بر محور ولیّ زمانه	هشدار نسبت به سرانجام ولایت-گریزی	هجوم همه‌جانبه برای غصب خلافت و آن‌گاه نابودی ولیّ زمان و سپس تغییر ارزش‌های اسلامی
بسط و گسترش ارزش‌های شیعی توسط اندک یاران در	خانه‌نشینی امیرالمؤمنین (ع)	نفوذ و فعالیت یاران در متن جامعه جهت توسعه‌ی تشیع و ارزش‌های	جامعه‌ی اسلامی و خستگی و خشم تدریجی از نظام ارزشی خلافت	غرور خلافت از پیروزی- هایش و گسترش فساد و

1. در حد فاصل رحلت پیامبر(ص) تا آغاز غیبت صغری که از سال 11 هـ ق تا سال 250 هـ ق طول می کشد.

		شیعی به گونه- ای غیرمستقیم		بستر تقیه ورزی تدریجی
استفاده از تمامی ابزار زر و زور و تزویر برای فتنه افروزی بین مسلمانان و حاکمیت و نابودی یاوران خالص امام و در نهایت به شهادت رساندن امام	عدم تحمل آرمان‌های شیعی (خصوصاً عدالت گرایی آن) و رویگردانی و یا بحران آفرینی‌های پیایی داخلی	اوج فعالیت جامعه شیعه و خواص آن و...	خلافت 5ساله‌ی امیر المؤمنین (ع)	ارائه‌ی الگویی از حاکمیت و حکومت شیعی
تلاش همه‌جانبه برای محو فرهنگ اهل‌بیت و نابودی شخصیت‌ها و جوامع شیعی، به گونه‌ای غیرمستقیم	پذیرش ارزش- های اموی و غربت اهل‌بیت (علیهم‌السلام)	دوره‌ی مشقت شیعه و اوج ابتلا و صبر	دوره‌ی حسنین (ع)	ارائه‌ی تقیه‌ای همه‌جانبه برای حفظ مکتب و اندکی نیروها
تلاش برای وارد کردن آخرین و آشکارترین ضربه به ولیّ حق و مکتب اهل‌بیت (علیهم- السلام) و نابودی کامل آن به هر قیمت و هزینه‌ای، ولی ناکامی در این مسیر	دچار غفلت و وحشت و در نتیجه رها نمودن اهل‌بیت (علیهم‌السلام) در قیام خود و در نتیجه غربت و مظلومیت امام	همراه و یاور امام تا شهادت در عاشورای حماسه و خون	حماسه‌ی عاشورای سیدالشهدا (ع)	قیامی حماسی و بیمه نمودن تاریخی مکتب حق
از آشفتگی‌های سیاسی پس از عاشورا تا قدرت- گیری دوباره‌ی مروانیان و	جامعه‌ای راکد و ساکن و خفقان- زده که به‌سوی ابتدال فرهنگی و	نیروسازی دوباره برای تشیع در خفقان مروانیان از میان	امام سجاد (ع)	بازسازی مجدد تشیع براساس عاشورای پیام و عرفان

حاکمیت دوباره‌ی خفقان اموی	آشفتگی سیاسی و در نهایت به ظلم- پذیری می‌رود	موالی و جوانان تشنه‌ی عرفان و معنویت به کمک و ارزش- های عاشورایی		
شکست طرح مقابله و نابودی مستقیم امامت و تشیع توسط امویان و جایگزین شدن تدریجی طرح جدید عباسیان برای ایجاد حکومت براساس تحریف مقام اهل بیت (علیهم‌السلام) با شعار الرضا لآل محمد	جامعه‌ی رو به خستگی از حاکمیت مروانیان و شروع تدریجی مبارزات اجتماعی در حمایت از شعارهای عباسیان به‌ویژه در ایران	جذب شدن تدریجی جوانان علاقمند به اهل بیت (علیهم‌السلام) به مدرسه‌ی باقرین و کسب معارف و گسترش تشیع براساس نظام فکری و فرهنگی نوین و مستقل و پی ریزی سازمان وکالت	باقرین (ع)	طراحی علمی و فکری و فرهنگی و بنیادین مکتب
اوج اقتدار بنی‌عباس و ایجاد رفاه اجتماعی جهت همراه نمودن مردم با خود و ایجاد مکتب های فقهی معتدل و همراه از اهل سنت معتدل در برابر اهل بیت به‌موازات	جامعه‌ی اسلامی، فریفته به اوج شکوه ظاهری حکومت بنی- عباس و ساکت در برابر علوی- کشی آنها و گاه	تقویت سازمان وکالت، توسط امامان و ایجاد جوامع و مناطق شیعه‌نشین به موازات هجرت سادات و یاران	امام کاظم (ع) و امام رضا (ع)	طراحی نظام اجتماعی شیعه به موازات نفوذ دادن نیروها در ساختار دشمن

سرکوبی شدید علویان (زیدی)	همراه با برخی قیام های پراکنده و کور علویان زیدی مسلک	جهت ایجاد جوامع شیعی در ایران و شمال آفریقا و یمن و ...		
حکومت عباسی، رو به انحطاط و بین سیاست- های خشن و یا وادادگی اداره‌ی امور دست و پا می‌زند، ولی حاکمیت اصل لزوم اطاعت مطلق از حاکم حتی فاسق فاجر، خطری برای آنها از سوی جامعه ایجاد نمی کند ^۲ پس تمام توجه آنها به خطر مهدویت است پس تمام تدابیر را در جلوگیری از آن به کار می‌گیرند	جامعه‌ی اسلامی رو به انحطاط و گرفتار اختلاف های فرقه‌ای و اعتقادی و ابتدال فرهنگی ولی نظام خلافت با طراحی اصل اطاعت از حاکم ضمن تضمین بقای خو به هر قیمت باعث رکود جهان اسلام شده است	اوج گسترش و ثبات جوامع شیعه و پیدایش شهرهای شیعی‌نشین و نهادینه شدن فرهنگ مقابله با جریان‌های انحرافی و آمدگی ورود به دوران غیبت	امام جواد (ع) امام هادی (ع) امام عسگری (ع)	دوره‌ی واگذاری نسبی مدیریت شیعیان به وکلا و جمع‌بندی نظام فکری و فرهنگی و آماده‌سازی جامعه برای دوران غیبت

مطابق این جدول دوران امامت امام جواد(ع) دوران ورود جامعه شیعه به مرحله آماده سازی برای مهدویت و غیبت می‌باشد و در راستای این واقعیت است که جامعه شیعه پس از 200 سال بلوغ فکری و فرهنگی، در

2 . در جهان فکری اهل سنت از قدیم روایاتی طراحی شده که بر اساس آن ، خروج و قیام مسلمانان بر علیه خلیفه و حاکم حرام و ممنوع و باطل است. البته این اندیشه در زمان خلافت امویان به علت رکود علم و دانش نهادینه نشده بود. و بر اساس همین ضعف مبانی فکری و فرهنگی مسلمانان بود که عباسیان قیام خود را بر علیه آنان شکل دادند. عباسیان پس از کسب خلافت، برای ضمانت بقای خلافت خود تا ابد، با بزرگنمایی علمای عامه، سعی کردند اندیشه حرمت خروج بر علیه نظام خلافت را به عنوانی اصلی شرعی نهادینه کنند. و در نهایت در این امر هم موفق شدند. بدین جهت از جهت تاریخی ؛ خلافت عباسی با تمامی انحطاط ها و فسادهایش، 5 قرن ادامه می یابد. چرا که وجهه ای مقدس میان مسلمانان می یابد. و اگر هم کسی بر علیه آنان از میان خود اهل سنت قیام می کند، غیر عرب هایی هستند که به جای بر اندازی خلافت در مقام تغییر خلیفه هستند. بدین جهت پس از خلافت معتصم به مدت یک صد سال شاهد دوران ترکی شدن خلافت هستیم بدین معنا که تحولات خلافت در دست ترکان سرباز است و آنها خلیفه کثی راه انداخته و یا هر خلیفه ای که به مذاق ایشان خوش نیاید را تغییر می دهند، ولی کاری به اصل خلافت ندارند. و اعراب مسلمان و بلکه تمامی مسلمانان عامه هم نسبت به خلافت با قداست می نگرند.

این زمان وارد آزمایشی سخت می شود که عبارت است از مسئله امامت در کودکی. و به تبع مسئله امامت در کودکی، طرح فعال تر شدن سازمان وکالت زیر نظر امام و تابع برنامه های ایشان مطرح می گردد. بدین جهت این دوران، دوران طراحی بحرانی داخلی اما کنترل شده توسط عوامل ماورائی برای ایجاد آمادگی تدریجی برای هجوم های باطل در آینده نزدیک است که یکی از آسیب های آن مسئله امامت در کودکی آن هم همراه با غیبت است.³

پس جامعه‌ی شیعه از جهت بازشناسی وضعیت فکری، در دوران امامت امام جواد (ع) شاهد نوعی آزمایش و سخت است؛ بدین معنا که پس از تدوین نظام فکری شیعه در زمان باقرین (علیهم‌السلام) و ایجاد هسته‌ی اولیه‌ی جامعه‌ی شیعه و فعال‌سازی سازمان وکالت در زمان امامت امام کاظم (ع) و رضا (ع)، دوران آزمایش و امتحانی دشوار خصوصا از سوی خواص را تجربه می کند. و این امتحان خواص گویا پایان یک مرحله از آزمایش های آنان و سخت ترین مرحله از امتحان علمی و ایمانی آنان است؛ گاه‌شمار امتحان‌ها و ابتلائات شیعه و خصوصا خواص آنان در این دوران چنین است:

(یک) امتحان خواص و خصوصا وکلای امامان از نظر اقتصادی و مالی، و پیدایش جریان واقفیه.

(دو) امتحان خواص و عوام شیعه در مورد تأخیر ولادت امام جواد (ع).

(سه) مسئله‌ی ولایت عهدی امام رضا(ع) و شبهه همکاری و همراهی خط امامت با جریان خلافت.

(چهار) مسئله‌ی امامت در کودکی.

گاه‌شمار این رویدادها در تاریخ تشیع و نوع مدیریت امام رضا (ع) و امام جواد (ع)، بخش مهمی از تاریخ و کلام شیعه را تشکیل می دهد.

³ . امامت در کودکی برای امام جواد و امام هادی و امام زمان رخ داد. این مسئله نسبت به امام هادی و امام زمان به علت شهادت پدرانشان در جوانی 27 و 28 سالگی، امری ناشی از ظلم و جنایت خلافت عباسی بود. ولی در مسئله امامت امام جواد، اگرچه مسئله ظلم و جنایت عباسیان هم مطرح است، ولی تأخیر ولادت امام جواد هم به عنوان عاملی غیبی موثر است. اتفاقا همین تأخیر ولادت همواره یکی از بهانه های فرقه واقفیه برای تشکیک در امامت امام رضا بود.